U 48/2023 vp 28.9.2023

Transparency International Suomen (TI Suomi) vastaus lakivaliokunnan asiantuntijalausuntoon on lisätty tämän sähköpostin liitteeksi.

Tiivistelmänä, TI Suomi pitää direktiiviä tärkeänä lisäyksenä sekä eurooppalaiseen että Suomen korruptiontorjuntalainsäädäntöön. Se paikkaa useita suomalaisen lainsäädännön aukkoja, jotka ovat olleet pitkään vaikeuttaneet korruption ehkäisemistä ja selvittämistä.
TI Suomi katsoo, että lainsäädännössä on tästä huolimatta kehitettävää. On tärkeää, että Suomi pyrkii myös EU:n neuvostossa kehittämään lainsäädäntöä kunnianhimoisempaan suuntaan.
TI Suomi ymmärtää valtioneuvoston varovaisuuden tiettyjen teknisten sanavalintojen osalta, mutta samalla korostaa, ettei täsmennysten vaatiminen saa vesittää lainsäädäntöä. Useassa kohdassa täsmällinen ja laaja direktiivin valinta on omiaan ehkäisemään korruptiorikollisuutta Suomen ja EU:n sisällä.

Tarjoamme mielellämme täsmennyksiä vastaukseen ja vastaamme tarvittaessa tiedusteluihin direktiiviin liittyen.

Ystävällisin terveisin,

Ilkka Penttinen Fouto
Chair | Hallituksen puheenjohtaja
Transparency International Finland

Transparency International Suomen vastaus: Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö

Asia: U 48/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjumiseksi

Transparency International Suomi ry (TI Suomi) on itsenäinen, poliittisesti riippumaton ja voittoa tavoittelematon yhdistys, jonka tarkoituksena on ehkäistä korruptiota ja edistää läpinäkyvyyttä, vastuullisuutta, eettisyyttä ja rehellisyyttä yhteiskunnan eri alueilla. Transparency International Suomi edistää toiminnallaan oikeusvaltion periaatteiden toteutumista. Transparency International Suomi on osa kansainvälistä Transparency Internationalin verkostoa.

Pidämme ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi korruption torjunnasta sekä neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS ja sellaisen lahjonnan torjumisesta, jossa on osallisina Euroopan yhteisöjen virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, tehdyn yleissopimuksen korvaamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 muuttamisesta ja ehdotuksesta laadittua muistiota yleisesti ottaen positiivisena ja tarpeellisena EU:n sekä suomalaisen korruptiontorjunnan lainsäädännön kehittämiseksi (ns. korruptionvastainen direktiivi). Direktiiviehdotuksella on positiivinen vaikutus korruptiontorjuntaan EU:n alueella, minkä lisäksi se paikkaa myös Suomen lainsäädännön puutteita. Tästä huolimatta ehdotuksessa on myös kehitettävää, jotta sen keskeinen tarkoitus - korruption ehkäiseminen ja torjuminen - toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

1. Direktiiviesityksen yleiset kommentit

Korruptionvastaisen direktiivin luonnosta voidaan yleisesti pitää kattavana pakettina korruptiorikosten harmonisointia ja lainsäädännön kehittämistä rikollisuuden torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Sen kunnianhimoisella toteuttamisella olisi positiivinen vaikutus korruptiontorjuntaan niin Suomessa kuin muualla EU:ssa. Korruptiorikoksiin liittyy usein ylikansallisia piirteitä, joiden johdosta lainsäädännön harmonisointi EU-tasolla on tarpeellista myös rikoslakiin liittyvissä asioissa. Huomautamme silti, että Suomen kannattaa tähdätä myös direktiiviluonnosta kunnianhimoisemmalle tasolle etenkin laajamittaisen korruption torjumisen, läpinäkyvyysvaatimuksien, korruption uhrien suojelun, korruptiosanktioiden ja tutkintakapasiteetin osalta.

Direktiivin kansainvälisissä aspekteissa tulee huomioida sen vaikutus myös EU:n sisällä tapahtuviin ja kolmansien maiden korruptiotapauksiin. Etenkin ns. **laajojen, ‘grand corruption’ korruptiotapausten torjunnassa selkeä, tiukka ja harmonisoitu lainsäädäntö** voi auttaa rikollisten saattamisessa vastuuseen. Tätä varten korkean profiilin korruptiotapauksille on luotava erikseen määritelmä, joka mahdollistaa korruptiorikosten tutkinnan syytettyjen esimerkiksi mahdollisesta syytesuojasta huolimatta.

Direktiivi paikkaisi myös merkittäviä suomalaiseen korruptiontorjutaan liittyviä aukkoja. Etenkin artikla 10. tulisi **kriminalisoimaan vaikutusvallan kauppaamisen**, jota Suomessa ollaan useampaan kertaan yritetty tuoda lainsäädäntöön jo 2000-luvun alusta saakka siinä kuitenkaan onnistumatta. Direktiiviesitys tarjoaa pohjan, joka suojelisi Suomea myös rajat ylittävältä epäasialliselta vaikuttamiselta.

Korruptiorikosten uhreille on taattava suoja, joka kattaa tapausten asianmukaisen ja nopeassa aikataulussa tapahtuvan oikeuskäsittelyn, tai esimerkiksi mahdollisuuden valittaa tuomiosta. Tällä hetkellä näitä minimioikeuksia ei määritellä direktiivissä, vaikka Suomessa valitusoikeus on mahdollinen. Tällä voidaan turvata myös rajat ylittävien korruptiotapausten tutkinta.

Sanktioissa tulee ottaa huomioon ryhmät, joiden korruptiivinen toiminta murentaa oikeusjärjestelmän ja oikeusvaltion uskottavuutta. **Näiden tahojen keskeisestä roolista johtuen korruptiorikokset, jotka koskettavat näitä ryhmiä, tulee eritellä tulevassa lainsäädännössä.** Tähän ryhmään sisältyvät päättäjien lisäksi myös avainasemassa olevat virkamiehet etenkin oikeuslaitoksessa.

Myös korruptiorikosten syyteajat on syytä pitää kunnianhimoisina, sillä monisyiset ja rajat ylittävät tutkinnat voivat kestää useita vuosia. Näin vältetään riski syytteiden vanhenemisesta.

Direktiiviesityksessä on myös useita teknisiä yksityiskohtia ja sanavalintoja, jotka kaipaavat täsmennyksiä mahdollisten porsaanreikien paikkaamiseksi. Nämä tarkennukset voivat olla keskeisessä roolissa, jotta tiettyjä korruptiotapauksia voidaan tutkia, syyttää ja tuomita koko EU:n alueella.

2. Vaikutukset suomalaiseen lainsäädäntöön

Korruptiontorjuntadirektiivi paikkaa useita suomalaisen lainsäädännön puutteita, joita mm. EU:n oikeusvaltioraportti on tuonut esiin jo useamman vuoden ajan. Direktiivin mahdolliset vaikutukset on pääasiassa arvioitu osuvasti valtioneuvoston kirjelmässä. Artikloissa 7-13 määritellyt kriminalisoinnit, joita lainsäädäntö ei tällä hetkellä kata, ovat korruptiontorjunnan kannalta olennaisia lisäyksiä. Lainsäädännön uudistaminen on ollut jo pitkään tarpeen koskien etenkin Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen varausta vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoinnista, jota ehdotuksen artikla 10 käsittelee. Vaikutusvallan kauppaamisen lainsäädäntö on ollut valmistelussa jo aiemmin, jonka johdosta valmistautuminen tähän lainsäädäntömuutokseen on edistettävissä.

Tämän lisäksi muut direktiiviehdotuksen lisäykset tarjoavat kattavia mahdollisuuksia korruptiontorjunnan laajentamiseen siten, että mahdolliset nykylainsäädännön porsaanreiät paikataan. Esimerkiksi 8 artiklan ja 9 artiklan lisäykset laajentaa keskeisten virkamiesten määritelmää ja rikosmääritelmän kattavuutta ovat positiivisia kehittämismahdollisuuksia, joilla mahdollistetaan korruptiontorjunnan ulottaminen laajemmalle. Samoin 12 artiklan ja 13 artiklan vaikutukset Suomen lainsäädäntöön tukisivat korruptiorikosten käsittelyä mahdollistaen myös turvatun oikeuskäsittelyn.

Vankeusrangaistuksien nostamisen merkittävin vaikutus ulottuisi korruptiorikosten syyteaikaan. Laajoissa tutkimuskokonaisuuksissa rikosten vanhenemisen riski on nykylainsäädännöllä huomattava, etenkin mikäli poliisin, syyttäjän ja oikeuslaitoksen resurssit ovat alimitoitettuja. Tämä määritellään etenkin 21 artiklassa.

Perustuslain mahdolliset muutokset tulee arvioida suhteessa muihin perusoikeuksiin, mutta korruptiontorjunnan kannalta niitä voidaan pitää yleisesti ottaen tarpeellisina. Artiklojen 15 ja 19 edellytykset vaalikelpoisuudesta, ministerivastuukelpoisuudesta ja kansanedustajan asemasta olisivat keskeisiä poliittisen järjestelmän vastuullisuuden kehittämiseksi, mutta ehdotus vaatii teknistä arviointia sen tarkoituksenmukaisuuden terävöittämiseksi.

TI Suomen näkemys poikkeaa keskeisesti valtioneuvostosta siltä osin, että pidämme myös rikosoikeudellisten toimenpiteiden kehittämistä keskeisenä korruptiontorjunnan onnistumisen kannalta. Kriminalisointiehdotusten teknisen tarkastelun ei tästä syystä tule johtaa määritelmien kaventamiseen tai niiden vaikuttavuuden rajaamiseen, vaan lainsäädäntömuutosten on ensisijaisesti palveltava korruptiontorjuntaa ja ennaltaehkäisyä. Direktiivin tulkitseminen toteutetaan transposition yhteydessä ja liiallisessa rajaamisessa on riskinä, että direktiivin tavoitteisiin ei päästä niin EU-tasolla kuin kansallisen lainsäädännön kehittämisessä. Tältä osin olisi myös keskeistä, ettei kehittämistä käytetä vain rajaamistarkoituksessa, vaan 3. kappaleen mukaan myös kehittämään direktiivin yleistä kattavuutta.

Lainsäädännön ohelle tarvitaan myös nykyisen rikollisuudentorjunnan ja -ehkäisyn tehostamista ja lisäresursointia. Tämän rinnalla tulee edistää myös avoimen hallintotavan ja eettisen päätöksenteon toimenpiteitä, jotka osaltaan tukevat paitsi korruptiontorjuntaa, myös yhteiskunnallista avoimuutta ja luottamusta.

3. Direktiiviesityksen kehittämiskohdat

Vaikka direktiivin yleinen ote on tervetullut, **Transparency International Suomen näkökulmasta Suomen ja EU:n kannalta olisi edullista, että eduskunta ja valtioneuvosto pyrkisivät kehittämään direktiiviä kunnianhimoisempaan suuntaan**. TI Suomi voi tarvittaessa tarjota yksityiskohtaisempia kehittämisehdotuksia. Alla seuraa lista direktiivin artikloista ja kuvaus siitä mihin suuntaan niitä tulisi kehittää.

- 2 artikla
    - Yleishyödyllisille julkisille/ei-kaupallisille tahoille on lisättävä määritelmä siltä osin kun nämä on määritelty kansallisessa lainsäädännössä. Useissa jäsenmaissa on esimerkiksi uhrien tukemiseen erikoistuneita yleishyödyllisiä järjestöjä, jotka esimerkiksi tarjoavat korruption uhreille tukea. Näillä järjestöillä on keskeisempi rooli Suomen ulkopuolella. Näille organisaatioille on kuitenkin määriteltävä myös tietyt kehysvaatimukset.
    - Korruption uhrin määritelmä on lisättävä, suositellusti niin, että uhreja ovat ne, jotka ovat yksin tai yhdessä kärsineet joko suoraan tai välillisesti vahinkoa (fyysisesti tai henkisesti), taloudellisen menetyksen tai heidän perusoikeuksiensa olennainen heikentyminen, sellaisten tekojen tai laiminlyöntien vuoksi, jotka rikkovat jotakin 7-14 artiklassa tarkoitettua

rikosta.Näille henkilöille on turvattava toimenpiteet rikosten uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevan direktiivin 2012/29/EU mukaisesti.
    - Ns. laajojen korruptiotapausten, ‘grand corruption’ määritelmä on lisättävä. Tämä tarkoittaa mitä tahansa tapauksia, joissa artiklojen 7-14 rikoksista on syytettynä korkeassa asemassa oleva päättäjä tai virkamies, rikos on osa laajaa ja järjestelmällisen organisaation toteuttavaa rikoskokonaisuutta, rikos on vaikuttanut huomattavaan omaisuusmäärään tai rikos on aiheuttanut pahoja ihmisoikeusrikkomuksia.
- 3 artikla
    - 3 artiklan 2 kohta - Kohtaan on lisättävä maininta tietojen julkaisusta avoimissa tietomuodoissa muun muassa valtion talousarvioista, julkisista menoista, julkisista hankinnoista, äänestystiedoista/tuloksista sekä valtiontuista.
    - 3 artiklan 3 kohta - Julkaistavat tiedot vaativat yksityiskohtaisempaa selvennystä alakohtien a-e osalta. Mikäli tiedot jäävät yleistasolle, riskinä on julkaistun tiedon huonolaatuisuus tai yhdentekevyys. Tämän lisäksi kohdan alle olisi hyvä lisätä myös eri tietokantojen yhteistoiminta ja julkinen saatavuus.
    - 3 artiklan 5 kohta - Kansalliset korruptionvastaiset riskienhallitasuunnitelmat ja korruptionvastainen strategia tulee lisätä kohdan alle. Nämä ovat olleet EU:n oikeusvaltiosuositusten listalla ja myös Suomi on alkanut toteuttaa molempia toimenpiteitä avoimen hallintotavan mukaisesti jo aiemmin.
    - 3 artiklan 6 kohta - Kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelua ja kykyä korruptiontorjuntaan on tuettava tarkkasanaisemmin.
    - Lisäys: Jäsenvaltioiden on pidettävä huoli siitä, että korruptiontorjuntaan erikoistunut toimielin tai muu toimivaltainen viranomainen tarkastaa säännöllisesti virkamiehen varallisuus- ja etunäkökohtia koskevan ilmoituksen ja vertaa tätä ilmoitusta virkamiehen veroilmoitukseen. Jos tällaisessa tarkastuksessa paljastuu virkamiehen omaisuutta, joka ei vastaa virkamiehen verotettuja tuloja, on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet sen selvittämiseksi, mistä omaisuus on peräisin, ja sen selvittämiseksi, noudattaako virkamies omaisuuden omistuksen, hallinnan tai määräysvallan hankkimista ja ilmoittamista koskevia sääntöjä. Mikäli sääntöjä on rikottu, sille on määrättävä asiaankuuluva sanktio.
- 4 artikla - Lisäys: EPPO:n toimivaltuuksia laajojen rahanpesutapausten tutkimiseksi, esimerkiksi seuraavalla tavalla: “Rajoittamatta tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamista ja ainoastaan 4 artiklan 1, 2 ja 3 kohdan soveltamiseksi ‘vahingoittaa unionin taloudellisia etuja’ tarkoittaa myös rahanpesua, joka on toteutettu jäsenvaltion alueella, jossa omaisuuden arvo euroina on vähintään 10 miljoonaa euroa, jos 11 artiklan 5 kohdassa säädetyt olosuhteet ovat sovellettavissa.”
- 9 artikla - Lisäys: Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 9 artiklassa määritelty toiminta on rikoksena rangaistavaa, myös mikäli se johtuu piittaamattomuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta edellyttäen, että se on johtanut merkittävään julkisen omaisuuden menettämiseen (myös arvonlaskun johdosta).
- 10 artikla

    - 10 artiklan 1 kohta - Vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoinnissa tulee myös mainita erikseen kauppaluontoinen vaikuttaminen, joka on omiaan heikentämään luottamusta julkisiin instituutioihin.
    - 10 artiklan 2 kohta - Kohtaan on sisällytettävä myös kauppaluontoinen vaikuttaminen, joka tavoitteellisesti tai epäsuorasti saa päättäjät/virkamiehet rikkomaan eettisiä sääntöjä tai toimintatapoja. Tämän lisäksi samanlainen toiminta, jolla päästään käsiksi dokumentteihin, joilla vaikuttavalla taholla ei olisi muuten pääsyä, tulee katsoa epärehelliseksi vaikuttamiseksi.
- 16 artikla - Luonnoksen muoto “luonnollinen henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä” vaatii tarkennusta. Nykymuodossa luonnollisen henkilön ja oikeushenkilön suhde määritellään sen perusteella, onko kyseisellä henkilöllä oikeushenkilön sisällä tiettyjä valtuuksia tai toimivaltuuksia. Tämä voi kuitenkin aiheuttaa epäselvyyttä, kun jäsenvaltiot panevat direktiivin täytäntöön. Tämän vuoksi ehdotamme, että luonnollisella henkilöllä on oltava vain yhteys oikeushenkilöön, jotta tämä voi olla vastuussa - tämä on todettu hyväksi käytännöksi mm. Englannin Bribery Actissa, sillä se sallii todellisessa vastuussa olevan tai korruption tosiasiallisen mahdollistajan tuomitsemisen.
- 17 artikla
    - 17 artiklan 2 kohta a alakohta - Seuraamusten uskottavuuden lisäämiseksi sanktioiden on oltava on oltava vähintään kaksi kertaa rikoksesta aiheutuneen bruttovoiton tai bruttotappion kaksinkertainen määrä, tai nykyesityksessä mainittu 5% maailmanlaajuisesta liikevaihdosta.
    - Lisäys: Oikeushenkilölle määrättävien seuraamusten on lähtökohtaisesti oltava läpinäkyvästi ilmoitettuja, ellei siihen nähdä esteitä esimerkiksi yksityisyydensuojasta johtuen.
- 18 artikla
    - 18 artiklan 2 kohta b alakohta - Alakohdassa viitataan lieventäviin seikkoihin, joita oikeushenkilöt voivat esittää puolustuksekseen. Oikeushenkilöt voivat kuitenkin panna riskienhallintaohjelmat käytäntöön vasta korruptiorikosten jälkeen lieventävänä asianhaarana, ellei alakohta ole täsmällinen. Ehdotamme, että alakohtaa täsmännetään koskemaan vain riskienhallintaohjelmia, jotka on toteutettu ainoastaan ennen rikoksen tekemistä. Tämä kannustaisi oikeushenkilöitä panemaan ohjelmat ennakoivasti täytäntöön ja pitämään ne toimintakykyisinä.
    - 18 artiklan 1 kohta b alakohta - On tärkeää, että direktiivissä otetaan huomioon, että toistuviin rikoksiin olisi sovellettava ankarampia seuraamuksia. Monet 7-14 artiklassa mainittuihin rikoksiin liittyvät tapaukset tapahtuvat kuitenkin EU:n ulkopuolella ja niihin voi liittyä maailmanlaajuisesti toimivia monikansallisia suuryrityksiä. Sen vuoksi on tärkeää ottaa huomioon, että kaikkia luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, myös emo- tai tytäryhtiöitä, jotka syyllistyvät näihin rikoksiin (tai vastaaviin rikoksiin) joko EU:n sisällä tai kolmannessa maassa, olisi rangaistava rikoksen uusijana.
    - 18 artiklan 1 kohta 3 alakohta - On myös tärkeää, että direktiivissä otetaan huomioon lainvalvontaviranomaisten, syyttäjien ja tuomareiden tärkeä rooli korruption torjunnassa. Jos tällaiset henkilöt ovat sekaantuneet korruptioon, se vahingoittaa oikeusjärjestelmän luotettavuutta. Tällöin rikoksen katsottaisiin olevan törkeä. Tämä johtuu etenkin viranomaisten

valtapositioissa esimerkiksi riitojenratkaisussa tai välimiesmenettelyssä, jotka olisi myös sisällytettävä tähän alakohtaan.

- 19 artikla
    - Lisäykset laajojen ns. ‘grand corruption’ korruptiotapausten osalta:
        - Laajoissa korruptiotapauksissa jäsenvaltioiden pidettävä huoli, että kansallisille virkamiehille ei myönnetä tutkinta- ja syytesuojaa.
        - Laajoissa korruptiotapauksissa jäsenvaltioiden pidettävä huoli, ettei syytesuojaa myönnetä ministereille, diplomaateille, konsuleille tai verrattavissa asemissa oleville henkilöille
- 21 artikla
    - Lisäys: Laajojen, ‘grand corruption’ korruptiotapausten osalta vanhentumisaikaa ei tule soveltaa.
    - Lisäys: Lajusrikoksiin kohdistuva vanhentumisaika alkaa rikoksen havaitsemisajankohdasta, jos kyseessä on lahjuksen antaminen.
- 25 artikla - Lisäyksenä artiklaan, komission tulee tiedottaa jäsenvaltioille EU-tason taloudellisista resursseista, joilla tuetaan taloudellisesti kolmansien maiden pyrkimyksiä torjua korruptiota teknisen avun ohjelmien ja hankkeiden avulla sekä helpotetaan tutkimusten ja syytetoimien koordinointia.
- 28 artikla - Syyteaikojen on pyrittävä olemaan EU:n korkeimman tason mukaisia ja tarvittaessa niiden on myös korotettava suomalaisia syyteaikoja. Tätä on myös tuettava syyttäjien ja oikeuslaitosten asianmukaisella resursoinnilla, jotta tapausten käsittelyajat eivät vaaranna niiden päätöstä.
- Uudet artiklat
    - Komissio antaa ehdotuksen säädökseksi, jolla Europol, Eurojust, Euroopan syyttäjänvirasto ja Euroopan petostentorjuntavirasto (OLAF) valtuutetaan toimeksiantonsa mukaisesti suorittamaan tai koordinoimaan kansainvälisiin järjestöihin kohdistuvia väärinkäytöksiä koskevia tutkimuksia, minkä tahansa pyynnön esittäneen kansainvälisen järjestön puolesta edellyttäen, että kyseisellä kansainvälisellä järjestöllä on toimipaikka missä tahansa EU:n jäsenvaltiossa.
    - Hallitustenväliset järjestöt ja niiden toimielimet ovat yhtä alttiita korruptiolle kuin kansalliset julkishallinnot, lainsäädäntöelimet tai tuomioistuimet. Korruptiosta ja ihmisoikeuksista kolmansissa maissa 13 päivänä syyskuuta 2017 annetun Euroopan parlamentin päätöslauselman mukaisesti, jossa kannustetaan lisäämään yhteistyötä Euroopan neuvoston tai Etyjin kaltaisten erikoistuneiden kansainvälisten elinten kanssa tällä alalla, Europolille, Eurojustille, Euroopan petostentorjuntavirastolle ja Euroopan syyttäjänvirastolle olisi annettava valtuudet tarjota ja suorittaa koordinointia ja tutkintaa niiden kansainvälisten järjestöjen puolesta ja lukuun, jotka pyytävät sitä ja joilla on toimipaikka missä tahansa EU:n jäsenvaltiossa.
    - Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käytössä on lahjonnan uhrien tunnistamiseen, ilmoittamiseen, edustamiseen ja koordinointiin erikoistunut organisaatioyksikkö.
    - Direktiiviin on lisättävä artikla, joka estää direktiivin soveltamisen heikentävän yleisesti julkisten asiakirjojen läpinäkyvyyttä, korruptiontorjunnan rahoitusta, korruptiontorjuntaviranomaisten toimintakykyä, korruption uhrien suojaa, korruptiorikosten syyttämistä (toisin sanoin, syytesuojan kattavuutta myös korruptiotapauksissa) tai muita keskeisiä toimia. Ns. ‘non-regression clause’.

Transparency International Suomi Ry:n puolesta

Ilkka Penttinen Fouto
Puheenjohtaja
Transparency International Suomi
ilkka.penttinen@transparency.fi